

Odluka žirija za dodelu nagrade „Vojin Milić“ za najbolju knjigu objavljenu 2016. godine iz oblasti sociologije

Na osnovu opštih uslova definisanih Pravilnikom o dodeli nagrade „Vojin Milić“ i procene kvaliteta prispelih knjiga, žiri za dodelu Nagrade za najbolju knjigu objavljenu 2016. godine iz oblasti sociologije, uvrstio je 17 knjiga u širi izbor za dodelu nagrade. Analizom značaja tematike, kvaliteta teorijsko-metodološkog pristupa i rezultata saopštenih u njima, žiri je jednoglasno doneo odluku da u uži izbor za dodelu nagrade uvrsti sledeće tri knjige: 1. *Ogledi iz geoepistemologije: prostor – prakse – moć*, Dušana Marinkovića i Dušana Ristića 2. *Ogledi iz sociologije savremenosti*, Pavla Milenkovića; i 3. *Postajanje roditeljem u Srbiji: sociološko istraživanje tranzicije u roditeljstvo*, Smiljke Tomanović, Dragana Stanojevića i Milane Ljubičić. Iz navedenog užeg izbora knjiga, žiri je većinom glasova doneo odluku da nagrada „Vojin Milić“ Srpskog sociološkog društva za najbolju knjigu u 2016. godini pripadne Smiljki Tomanović, Draganu Stanojeviću i Milani Ljubičić za studiju *Postajanje roditeljem u Srbiji: sociološko istraživanje tranzicije u roditeljstvo*.

OBRAZLOŽENJE

Studija *POSTAJANJE RODITELJEM U SRBIJI: sociološko istraživanje tranzicije u roditeljstvo* Smiljke Tomanović, Dragana Stanojevića i Milane Ljubičić je značajan doprinos konstituisanju jedne nove sociološke discipline kod nas. Dok psihologija roditeljstva postoji već decenijama, sociologija roditeljstva još nije konstituisana. Porodica jeste naučno najproučavanija društvena grupa ali sociološko proučavanje roditeljstva je bilo prilično zapostavljeno, stešnjeno i svedeno na tek jedan od problema sociologije porodice. Valja istaći da je objavljivanje hrestomatije *Sociologija detinjstva* (2004), koju je priredila kolegunica Tomanović, takođe bilo u znaku konstituisanja još jedne bočne grane sociologije porodice, komplementarne sa sociologijom roditeljstva.

Ovo solidno zasnovano teorijsko-empirijsko istraživanje odnosi se na jedan od najvažnijih i najaktuelnijih društvenih problema današnje Srbije. Za razliku od ideološkog diskursa javnih rasprava u kojima se lamentira nad jednim od najstarijih stanovništava u svetu i jako proređenim rađanjem poznatim kao bela kuga, ovo istraživanje nudi jedan nov pristup navedenom problemu. Autori kritički preispituju i „konzervativno“, tradicionalističko i „liberalno“, feminističko shvatanje zasnivanja porodice, pa tranziciju u roditeljstvo i rano roditeljstvo posmatraju kao multidimenzionalni proces, koji uključuje i njene normativne okvire i putanje, resurse i strategije, kao i postojeće društvene prakse. Prelazak u roditeljstvo otežan je i odložen tranzicionim poretom društva zakasnele, usporene i deformisane modernizacije u kojoj dominiraju masovna nezaposlenost mladih, oduženo školovanje, zavisnost od finansijskih i stambenih resursa porodice porekla, zastarela porodilišta, nedovoljan broj predškolskih ustanova itd. Sve to dovodi do produženog odrastanja, dugotrajne vezanosti za roditeljsku porodicu i višestrukih rizika za mlade roditelje.

Konceptualizacija predmeta istraživanja izvršena je na osnovu dva pristupa – multidisciplinarnog pristupa životnog toka i sociološkog pristupa strukturisane individualizacije (socijalne biografije ili biografizacije prelaska u roditeljstvo). Analiza se odvija na makro, mezo i mikro nivou, a uključeni su kako strukturalni tako i akterski pristup.

U sklopu analize tranzicionog poredka u Srbiji kao okvira za tranziciju u roditeljstvo sagledani su „kontekstualnini i institucionalni okvir postajanja roditeljem – primenom konceptualizacije tranzicionih poredaka“ (str. 25). Takvim pristupom sagledane su najvažnije osobenosti socijalnog konteksta koje determinišu obrasce prelaska u roditeljstvo: ključni demografski procesi, društvene strukture, pravno-regulativni okviri, kulturni obrasci, kao i postojeći najvažniji mehanizmi podrške u oblasti obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite.

Teorijska elaboracija je zasnovana na relevantnoj svetskoj literaturi što je olakšalo izbor ključnih indikatora pri operacionalizaciji predmeta istraživanja. Posebna pažnja se obraća rodnim, slojnim i etničkim različitostima. Metodološki je veoma značajno i opravdano povezivanje kvantitativnih i kvalitativnih istraživačkih tehnika. U prvoj fazi je sprovedeno anketno istraživanje 2011. godine na reprezentativnom uzorku od 1627 ispitanika u 62 opštine na teritoriji centralne Srbije i Vojvodine, a u drugoj fazi 2012. godine je primenjen polustrukturisani intervju sa 74 ispitanika, među kojima je bilo i po 12 majki i očeva. Posebno ističemo da je istraživanje izvedeno na osnovu reprezentativnog uzorka za Srbiju, u vreme

kada se sve češće primenjuju tzv. „prigodni“ a, zapravo, nereprezentativni „uzorci“ ali i to da su autori uskratili čitaocima detaljniju informaciju o kriterijumu izbora jedinica uzorka, time i o tipu primenjenog uzorkovanja. Takođe, ističemo da je strukturalna analiza uspešno dopunjena interpretativnom ili konstruktivističkom analizom u kojoj se čuje glas potencijalnih roditelja ili onih koji su to nedavno postali. Na kraju knjige, u posebnom prilogu, nalaze se kraći biografski portreti ispitivanih roditelja.

Zaključna razmatranja su detaljno izvedena u okviru pristupa životnog toka i biografizacije tranzicije u roditeljstvo. Iako su u zaključcima rezultati kvantitativne analize ostali u drugom planu, kvalitativna analiza vrhuni izradom četiri sintetička obrasca biografija tranzicija u roditeljstvo – pretežno tradicionalni, prelazni, više simetrični i recipročni. Rezultati su pokazali da obrazovanje kao pokazatelj slojnih razlika značajno diverzifikuje prelazak u roditeljstvo unutar životnog toka, a da se dominantno tradicionalni obrazac žrtvovanja za dete dekonstruiše kod jednog dela visokoobrazovanih mladih roditelja u pravcu simetričnog i recipročnog obrasca.

I na kraju, značajan doprinos ove studije jesu, na istraživačkim nalazima zasnovane preporuke za praktične politike od značaja za tranziciju u roditeljstvo, koje imaju za cilj da pruže podršku mladima i omoguće viši stepen autonomije prilikom prelaska u odraslost i roditeljstvo. Predložene mere praktične politike obuhvataju indirektnu podršku usklađivanju roditeljstva s drugim sferama, pre svega sa sferama obrazovanja, rada i stanovanja kao i direktnu podršku preko različitih institucionalnih aranžmana.

Na osnovu navedenih kvaliteta studije, ističemo da je knjiga Smiljke Tomanović, Dragana Stanojevića i Milane Ljubičić *Postajanje roditeljem u Srbiji: sociološko istraživanje tranzicije u roditeljstvo* vredan doprinos u oblasti sociološke nauke.